

Helsingin sosiaali-, terveys- ja pelastuslautakunta
Valtuustoryhmät

Tämä on Helsingin vanhusneuvoston ja vammaisneuvoston hyväksymän asiakirjan sähköinen versio.

Asia: Vanhus- ja vammaisneuvostojen kannanotto sote-asiakasmaksujen alentamiseen ja perimättä jättämiseen

Helsingin vammaisneuvosto ja vanhusneuvosto ehdottavat muutoksia Helsingin sosiaali- ja terveystalvelujen asiakasmaksujen alentamiseen ja perimättä jättämiseen.

Asiakasmaksulaki velvoittaa hyvinvointialueet alentamaan maksua tai jättämään sen perimättä silloin, kun maksun periminen vaarantaa henkilön tai hänen perheensä toimeentulon edellytyksiä tai henkilön lakisääteisen elatusvelvollisuuden toteutumista.

Neuvostojen saaman tiedon mukaan sotepe-lautakunta ei ole käsitellyt asiakasmaksujen päättymistä perintään ja ulosottoon tai niiden kehitystä.

Vammaisneuvosto ja vanhusneuvosto ehdottavat, että sotepe-lautakunta käsittelee neuvostojen tekemät muutosehdotukset sosiaali- ja terveystalvelujen perimättä jättämiseen.

Helsingissä on vahvistettava käytäntöjä asiakasmaksujen perinnän ennaltaehkäisemiseksi STM:n hyvinvointialueille suosittelemilla toimenpiteillä. Suositukset koskevat tiedottamista asiakkaille ja maksujen laskutusta ja perintäkäytäntöjä.

Vammais- ja vanhusneuvostot ovat kuntalain ja hyvinvointialuelain mukaisia vaikutustoimielimiä. Neuvostot tekevät ehdotuksensa siinä roolissa.

Taustaa

Sote-asiakasmaksujen aiheuttama ahdinko nousi esiin ikääntyneiden toimeentuloa käsitelleessä vanhusneuvoston järjestämässä Ikädialogissa. Keskustelun perusteella Helsingin vammais- ja vanhusneuvostot päättivät selvittää sote-palvelujen asiakasmaksujen päättymistä ulosottoon.

Neuvostojen kaupungilta saaman selvityksen mukaan perintään joutui yli 51 000 sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksua vuonna 2024. Ikääntyneiden ihmisten osuus oli 22 prosenttia eli 11 310. Vammaispalvelujen maksuja joutui perintään 2 844. (Liitteessä tarkempi erittely).

11.6.2025

Esitykset ja perustelut

Asiakasmaksun alentamisesta ja perimättä jättämisestä säädetään sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksulain (734/1992, jäljempänä asiakasmaksulaki) 11 pykälässä. Myös vammaispalvelulaissa (675/2023) on 2§ 4 momentti, asiakasmaksuja koskeva ns. suoja säännös.

Sosiaalihuollon ja terveydenhuollon palvelumaksu on jätettävä perimättä tai sitä on alennettava, jos maksun periminen vaarantaa

- henkilön tai perheen toimeentulon edellytyksiä tai
- henkilön lakisääteisen elatusvelvollisuuden toteuttamista.

Hyvinvointialue ml. Helsinki voi päättää, että

- muitakin kuin 1 momentissa tarkoitettuja maksuja voidaan jättää perimättä tai alentaa 1 momentissa tarkoitetuilla perusteilla tai
- maksuja voidaan alentaa tai jättää perimättä, jos siihen on syytä huollolliset näkökohdat huomioon ottaen.

Vammaisneuvosto ja vanhusneuvosto huomauttavat, että Helsingin kaupunki ei ole päättänyt alentaa tai jättää perimättä terveydenhuollon maksuja, vaikka ne vaarantaisivat henkilön tai hänen perheensä toimeentulon edellytyksiä.

Vammaisneuvosto ja vanhusneuvosto ehdottavat, että Helsingissä päätetään ottaa käyttöön [Sosiaali- ja terveysministeriön ohjausasiakirja](#) (17.2.2025 VN/5272/2025-STM-1) Asiakasmaksulain tarjoamista suojakeinoista, joka koskee muun ohella asiakasmaksujen alentamista ja perimättä jättämistä.

Tärkeä on asiakasmaksujen alentamista ja perimättä jättämistä käsittelevä luku:

”Asiakasmaksulain 11 § velvoittaa hyvinvointialuetta jättämään perimättä tai alentamaan sosiaalihuollon palveluista määrätyn maksun ja terveydenhuollon palveluista henkilön maksukyvyn mukaan määrätyn maksun siltä osin kuin maksun periminen vaarantaa henkilön tai perheen toimeentulon edellytyksiä tai henkilön lakisääteisen elatusvelvollisuuden toteuttamista.

Palveluista järjestämisvastuussa oleva hyvinvointialue voi päättää, että myös muita kuin lain velvoittavuuden piirissä olevia maksuja voidaan jättää perimättä tai alentaa edellä mainituin perustein tai jos siihen on syytä huollolliset näkökohdat huomioon ottaen.

Asiakasmaksulakiin on kirjattu asiakasmaksun alentamisen ja perimättä jättämisen ensisijaisuus suhteessa toimeentulotukeen. Säännöksellä on haluttu lisätä tuolloin sosiaali- ja terveyspalveluista vastanneiden kuntien, nykyisten hyvinvointialueiden, tietoisuutta huojentamista koskevasta veloitteesta sekä perustuslakivaliokunnan kannasta, jonka mukaan maksun alentamisen, sen kokonaan poistamisen tai jo määrätyn maksun perimättä jättämisen olisi

11.6.2025

aina oltava ensisijaisia toimenpiteitä toimeentulotukeen nähden. Säännöksen tarkoituksena ei sen sijaan ole ollut estää toimeentulotuen hakemista tai myöntämistä ennen maksun alentamista ja perimättä jättämistä koskevan asian ratkaisemista.

Säännökseen lisättiin myös maksun alentamista tai perimättä jättämistä koskeva yleinen tiedonantovelvollisuus. Maksuja ei tule lähtökohtaisesti siirtää toimeentulotukeen maksettavaksi, vaan hyvinvointialueen on ensisijaisesti tehtävä asiakasmaksun alentamista tai perimättä jättämistä koskeva arviointi, sekä arvioinnin perusteella päätös maksun huojentamista koskien.

Sosiaali- ja terveysministeriö suosittelee, että hyvinvointialueet ottaisivat asiakasmaksulain 11 §:n mukaisesti käyttöönsä mahdollisuuden jättää perimättä tai alentaa myös tasasuuruksia terveydenhuollon maksuja, joita alentamisen tai perimättä jättämisen velvoittavuus ei nykyisen lain nojalla suoraan koske. Ministeriö katsoo, että tätä on erityisesti syytä harkita sellaisten maksujen ja asiakkaiden suhteen, joiden kohdalla voi olla erityinen riski siitä, että maksut vaarantaisivat toimeentulon edellytyksiä tai lakisääteisen elatusvelvollisuuden toteuttamista.

Mikäli hyvinvointialue päättää edellä suositellusti huojentaa maksuja, on päätöksenteon sekä huojentamismenettelyjen selkeyden varmistamiseksi tärkeää, että aluevaltuustossa tai toimivaltaisessa alemmassa toimielimessä tehdään päätös huojentamismenettelyn soveltamisesta sekä perusteista. Hyvinvointialueen tulee lisäksi varmistaa, että tieto hyvinvointialueella sovellettavasta huojentamista koskevasta soveltamisalasta ja menettelyistä on tiedotettu ja ohjeistettu selkeällä tavalla. Näin toimimalla varmistettaisiin mahdollisimman ymmärrettävät ja sujuvat menettelyt niin asiakkaalle kuin viranomaiselle.”

Neuvostot esittävät tiedottamisen lisäämistä asiakkaille sote-maksuista ja suojaejoista, jotka ehkäisevät maksujen joutumista perintään.

STM:n ohjeen mukaan hyvinvointialueen tulee huolehtia asiakasmaksuista tiedottamisesta riittävällä, ymmärrettävällä ja saavutettavalla tavalla. Asiakasta tulee ohjeistaa tarvittaessa asiakasmaksuihin, maksujen alentamiseen, perimättä jättämiseen, maksukattoon ja maksujärjestelyihin liittyvissä kysymyksissä.

Asiakkaan näkökulmasta tiedon saanti on tärkeää. Maksun alentamisen ja perimättä jättämisen on ensisijaista toimeentulotuesta annetussa laissa (1412/1997) tarkoitettuun toimeentulotukeen nähden. Asiakasta tulee ohjata hakemaan huojennusta asiakasmaksuihinsa ennen toimeentulotuen hakemista.

Neuvostot nostavat esiin myös STM:n suosituksen selvittää ja hyödyntää erilaisia maksu- ja laskutusjärjestelyjä ja -tapoja (kuten maksusuunnitelmat, eräpäivien siirrot, erilaiset maksutapavaihtoehdot). Samalla tulee ottaa huomioon sosi-aali- ja terveystalouden käyttäjien edellytykset asioida yhdenvertaisesti.

Vammaisneuvoston ja vanhusneuvoston saaman selvityksen mukaan sote-maksujen perintä on ulkoistettu Svea Perintään. Laskutusprosessi on automatisoitu. Kaikki asiakas- ja potilastietojärjestelmä Apottiin kirjatut tapahtumat laskutetaan säännöllisesti talouspalvelukeskus Talpan toimesta.

Helsingin kaupunki lähettää asiakkaalle vain yhden maksumuistutuksen ennen perintään siirtoa. Maksumuistutus lähetetään asiakkaalle 15 päivää eräpäivän jälkeen. Saatava siirretään 30 päivän päästä maksumuistutuksesta Svea Perinnälle, jos asiakas ei ole reagoinut maksumuistutukseen.

Asiakkaalla on käytännössä noin kaksi kuukautta aikaa maksaa lasku ennen kuin se siirretään perintätoimistoon. Perintätoimisto siirtää saatavan ulosottoon, jos asiakas ei perintätoimiston muistutuksista huolimatta maksa saatavaa.

Vammaisneuvosto ja vanhusneuvosto ehdottavat, että asiakasmaksujen alentamista ja perimättä jättämistä koskevan pysyväsäätötoimen tarkoituksenmukaisuutta ja toimivuutta tarkastellaan asiakkaan maksukykyyn huomioon ottamisen näkökulmasta.

Vammaisneuvosto ja vanhusneuvosto pyytävät ystävällisesti vastausta, mi-hin toimenpiteisiin sotepe-lautakunta aikoo ryhtyä kannanotossamme esittä-missä asioissa.

Vammaisneuvoston puolesta

Sirpa Puhakka
puheenjohtaja

Sari Sepponen
varapuheenjohtaja

Vanhusneuvoston puolesta

Auni-Marja Vilavaara
puheenjohtaja

Pirjo-Liisa Kangasniemi
varapuheenjohtaja

LIITE: Vastaukset vammaisneuvoston ja vanhusneuvoston kysymyksiin asiakas-maksujen alentamiseen ja perimättä jättämiseen 18.3.2025

JAKELU: Helsingin sotepe-lautakunnan jäsenet, varajäsenet ja sihteeri, toimialajohtaja Juha Jolkkonen, valtuustoryhmien puheenjohtajat ja sihteeri ja vammaispalvelut